

## Frederik den Tredje. 1648-1670.

Efter Christian den Fjerdes død valgte rigsrådet hans søn Frederik til konge, men han måtte underskrive en meget streng håndfæstning. Nogle år senere drog den svenske konge Karl Gustav sejrrig frem gennem Polen. Men de polske bønder rejste sig imod ham, og så gik det tilbage for ham. I Danmark mente da både kongen og rigsrådet, at nu var tiden inde til at vinde de landsdele tilbage, som vi havde tabt ved Brömsebrofreden. Der blev sendt krigserklæring til Sverige, og i året 1657 begyndte krigen.

Karl Gustav forlod straks Polen og ilede med sin hær gennem Tyskland og Holsten op i Sønderjylland. Den danske hær indesluttede sig i den nyanlagte fæstning *Fredericia*, men general *Wrangel* tog fæstningen med storm, og Karl Gustav var nu herre over hele Jylland. Han ville imidlertid også indtage øerne, og naturen kom ham til hjælp, idet vinteren blev så streng, at bælder og sunde frøs til. Med størstedelen af sin hær gik han over Lillebælt til Fyn. Stadig marcherende over isen nåede han til Langeland, derfra til Lolland og Falster, og knap fjorten dage efter, at han havde forladt Jylland, stod han med hæren på Sjælland. Efterretningen om denne dristige march vakte stor forfærdelse i København. Regeringen opgav al modstand og tilbød fredsunderhandling. Men det var på meget hårde vilkår, at der i februar 1658 blev sluttet fred i Roskilde. Danmark måtte afstå både Skåne, Halland, Blekinge og Bornholm samt 2000 ryttere, og Norge Bohus Len og Trondhjems Len.

Karl Gustav fortrød snart, at han ikke havde indtaget hele Danmark. Han brød derfor straks freden og landede med en hær ved Korsør. Den danske regering sendte to rigsråder imod ham for at spørge om grunden til dette fredsbrud. Men de fik kun et afvisende svar, og en af hans mænd føjede til, at det kunne være de danske ligegyldigt, enten deres konge hed Karl eller Frederik. Da dette overmodige svar nåede til hovedstaden, blev alle grebet af den dybeste harme.

Kongen kaldte et udvalg af alle stænder til et møde på slottet for at rådslå om, hvad der var at gøre i denne store fare. En af de første, der tog ordet, var en almindelig håndværker; han erklærede, at det ville være spot og skam, om de blev så bange for en svensk trussel, at de overgav sig uden at have set fjenden, og snart lød det fra alle sider, at de ville kæmpe til det yderste for at forsvare deres hovedstad. En sådan kamplyst kunne kongen lide, og han var ikke sen til at belønne hovedstaden, og allerede næste dag gav han hovedstadens borgere adelige rettigheder.

Man tog nu kraftigt fat på at sætte byen i forsvarsstand. Forstæderne blev stukket i

brand, for at fjenden ikke skulle søge dækning bag dem; alle strømmede til for at arbejde med på at gøre voldene i stand, og enhver borger var soldat, enten han så var fornem eller ringe. Kongen blev opfordret til at forlade byen, mens det var tid, men han svarede: Jeg vil dø i min rede." Han lod sit telt opslå bag ved volden og var tidlig på færde for at opmuntre sine folk til at holde ud.

Da kong Gustav så ilden fra de brændende forstæder, forstod han, at det var alvor med forsvaret, og han udbrød forundret: „Nu sværger jeg dyre, at vi får modstand!" Han inde-sluttede byen og begyndte en regelmæssig belejring. Samtidig indtog general Wrangel fæstningen Kronborg, og dens kanoner blev ført ned for at bruges imod København. :

I flere dage sendtes nu en regn af bomber og granater ind over voldene; jævnlig blev en eller anden bygning stukket i brand, men ilden nåede aldrig helt at få overhånd.

Værre var det med levnedsmidlerne, der begyndte at slippe op, men en hollandsk flåde bragte i tide både levnedsmidler og soldater, og nu havde alle det bedste håb om at kunne stå imod. Svenskerne trak sig også tilbage fra byen og tog stilling i en befæstet lejr på Brønshøj, hvorfra de bestandig holdt København belejret. Efter et halvt års forløb besluttede Karl Gustav endelig at tage byen med storm. For at sætte mod i sine soldater gav han dem rigeligt med brændevin og lovede, at de måtte plyndre byen i tre dage.

Natten mellem den 10. og 11. februar 1659 bestemtes til angrebet. Kl. 1 blev signalet givet, og svenskerne stormede løs mod hovedstaden. Det lykkedes også mange at komme over voldgravene, men alle vegne var de danske på deres post og drev de svenske tilbage. Omsider indså Karl Gustav, at enhver anstrengelse var forgæves; han opgav stormen, men hævede ikke belejringen.

Omsider kom fremmede tropper fra Polen og Brandenburg Danmark til hjælp. De jog svenskerne bort fra Jylland og sejrede i forening med de danske over en svensk hær ved Nyborg, General Stenbock slap i en båd over til Korsør, hvor han meldte kongen nederlaget; men han blev modtaget med det vredesudbrud: „Tog fanden gederne, kunne han gerne taget bukken med!" Karl Gustav tog sig nederlaget meget nær.

Kort efter blev han syg og døde. 1660 blev der sluttet fred. Danmark fik Bornholm, og Norge Trondhjems Len tilbage; men Sverige beholdt Skåne, Halland og Blekinge, fordi hollænderne ikke ville give deres samtykke til, at en og samme magt skulle råde over begge Øresunds kyster. De tre nordiske lande havde nu fået de indbyrdes grænser, som de siden beholdt.